

Таблица 3. Брой смъртни случаи в София и областта през 2012-2014 г. по данни на КСМД

Причини, свързани с директната употреба на наркотици	Брой
Остро отравяне с хероин	15
Остро отравяне с наркотични вещества (комбинирано)	22
Остро комбинирано отравяне с наркотични вещества и алкохол	13
Причини, свързани с индиректна употреба на наркотици	
Инциденти (самоубийства, нещастни случаи) след употреба на наркотици	17
Болезнена причина за смърт в резултат от употреба на наркотици	27
Механична асфиксия, следствие на аспирация (вдишване) на повърнати материали след прием на наркотици	14
Самоубийство чрез прием на други лекарствени средства	5
Общо	113

Автор

Георги Шопов – експерт в Националния фокусен център за наркотици и наркомании

Заклучение

Според достъпната информация от национални източници и Европейските доклади за наркотиците на Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании равнището на смъртността, свързана с наркотици в България е ниско в сравнение с другите европейски страни и през последните години намалява. Остава въпросът дали получените резултати изграждат доверие за процедурите, свързани със събирането на информацията.

Библиография

1. Европейски доклади за наркотиците за 2012, 2013 и 2014 г., Европейски център за мониторинг на наркотици и наркомании
2. Годишни доклади по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България за 2012, 2013 и 2014 г., Национален фокусен център за наркотици и наркомании

ИЗСЛЕДВАНЕ ЗА АЛКОХОЛНАТА УПОТРЕБА ПРИ ЮНОШИ

Алкохолната употреба и злоупотреба са важен социално-медицински проблем, който през последните десетилетия е обект на мултидисциплинарни изследвания. Началото на алкохолната употреба във възрастта на юношеството прави проблемът още по-актуален, тъй като ранната инициация е по-вероятен предиктор на злоупотреба и зависимост в по-късна възраст. Същевременно в последните години става все по-ясно, че едни и същи социални и психологични причини вероятно определят голям брой поведенчески рискови фактори и все повече се говори за множественост на рисковото поведение и за ключовото за ефективността на здравно-промотивните стратегии изясняване на неговите детерминанти и в частност на социалната детерминираност на рисковото поведение от непосредственото социално обкръжение на юношите. В тази насока са основните търсения на дисертационния труд „Влияние на средата за формиране на рискови поведенчески модели, свързани с алкохолната употреба при юноши“ на д-р Галя Чамова, асистент в Катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт“, Медицински факултет, Тракийски университет, Стара Загора.

В литературния обзор рисковото поведение на юношите е разгледано в контекста на влиянието на родители, връстници и романтични връзки. Много добре са представени и подкрепени с данни от множество емпирични проучвания теориите за детерминираността на рисковото поведение. Поставя се акцент и върху най-съвременните тенденции в изучаването на рисковото поведение, а именно множествената проява (групирането) на рискови поведения. Това прави литературния обзор самостоятелно теоретично изследване с подчертано приносен характер.

В методологично отношение дисертацията е интересна с това, че изследва едновременно две хипотези: *хипотеза А* – за взаимната индукция на рисковите поведения (с нарастване на алкохолната употреба нарастват тютюнопушенето и употребата на наркотици) и *хипотеза Б* – за асоциативната връзка на рисковите поведения с някакъв фундаментален социален фактор, който детерминира всички тях (например културната среда, социалната ситуация, персоналитетът). Проучени са три рискови поведения: алкохолна употреба, тютюнопушене и употреба на наркотици. Анализира се как най-разпространеното от тях (алкохолната употреба) играе роля на риск-индуциращ фактор.

Резултатите от емпиричното проучване са богати, като най-важните от тях са: 1) алкохолната употреба е изключително широко разпространена (при 80% от респондентите с единично рисково поведение) и е първа стъпка към множествено рисково поведение

и с голяма вероятност риск-групиращ фактор; 2) съществува директен социален натиск на значимите други за упражняване на рискови поведения, а толерантността към рисковото поведение в социалната среда е изключително висока; 3) разграничавайки социално пиещи и редовно пиещи юноши, дисертацията показва, че те имат един и същ социален контекст, но редовно пиещите са значително по-склонни за въвличане в криминогенни и тежки форми на рисково поведение; 4) майката и любимите са най-влиятелните фигури в социалното обкръжение, което има сериозен потенциал за практически действия.

При анализирането на емпиричните данни са разкрити редица зависимости и се стига до интересни предположения: че поведението на значимите други има нормативен (когато демонстрира еднородни модели) и интерпретативен характер (когато моделите са разнородни). В последния случай интерпретациите могат да блокират ефекта на социалното копиране или да го специфицират в различен модел на рисково поведение. Въвеждат се нови конструкции: генерализирано, диференциращо и афективно интерпретиране. Интерпретирането е феномен, който е основание за мислене в посока на разработване на превантивни стратегии, развиващи персонални способности за рационално мислене у юношите относно рисковото поведение. Емпиричните данни доказват особено роля на „афективно интерпретиране“, поради което майките и романтичните партньори стават централни фигури за формиране на рисковото поведение у юношите – извод с голямо практическо значение, тъй като майките и интимно близките хора могат да се окажат най-добри съюзници при провеждане на превантивните интервенции. Д-р Чамова представя и данни, че в приятелската среда рисковото поведение на юношите е не само инструмент за сближаване и общуване, а и служи за придобиване на лидерски статут и така потвърждава уместността на конструкта „рисково лидерство“, въведен от Саров през 2010 г. при изучаване на тютюнопушенето.

Дисертационният труд на д-р Галя Чамова е една от първите разработки у нас върху риск-кълстериращите фактори и чрез дълбоченото им интерпретиране разкрива перспектива за бъдещи изследвания на детерминантите на множественото рисково поведение (рисково групиране). Със своите резултати дисертацията има принос за развитие на индивидуализирани превантивни стратегии, както и на концепции за училищно базирани стратегии. Тази промяна в посоката на промоция на здравето е утвърждаваща се тенденция в общественото здраве в XXI век.

проф. Ю. Маринова